

”ELI HYVÄKSYTÄÄN KAIKKI TULLEET JÄSENHAKEMUKSET”
ELI + PASSIIVI -RAKENTEEN FUNKTIOT KOKOUKSEN PUHEENJOHTAJAN
KIELESSÄ

Suomen kielen
kandidaatintutkielma
Oulun yliopisto
13.1.2023

Katri Pajunpää

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkielman aihe ja tutkimuskysymys	1
1.2. Tutkimuksen motivointi	2
1.3. Tutkimusaineisto ja -menetelmät	3
2. TEOREETTINEN TAUSTA	6
2.1. Keskustelunanalyysi	6
2.2. Institutionaalinen vuorovaikutus	7
2.3. Analyysissa käytettävät termit	8
3. ANALYYSI	11
3.1. Jäsennysfunktio	11
3.2. Sisältöfunktio	16
3.2.1. Toteamus ja kysymys	17
3.2.2. Puheenaiheeseen palauttaminen	20
3.2.3. Kokoava vastaus	22
3.3. Yhteenvedo	24
4. PUHEENJOHTAJAN AUKTORITEETTI	26
4.1. Auktoriteetista yleisesti	26
4.2. Auktoriteetin ilmeneminen aineistossa	27
5. PÄÄTÄNTÖ	28
LÄHTEET JA LYHENTEET	30
LIITE	

1. JOHDANTO

1.1. Tutkielman aihe ja tutkimuskysymys

Kandidaatintutkielmassani tutkin erään harrastejärjestön hallituksen puheenjohtajan käyttämää kielellistä vuorovaikutusta. Keskityn tutkielmassani erityisesti *eli*-partikkeliin, jota kokouksen puheenjohtaja käyttää omien puheenvuorojensa aikana useaan otteeseen yhdessä jonkin passiivimuotoisen verbin kanssa. Käytän jatkossa tästä *eli*-partikkelin ja passiivimuotoisen verbin muodostamasta kokonaisuudesta nimitystä *eli + passiivi* -rakenne¹. Rajaan tutkimuksen ulkopuolelle muiden kokouksessa läsnä olevien jäsenten *eli + passiivi* -puheenvuorot sekä *eli*-partikkelin arkisen *elikkä*-vastineen ilmentymät. Tutkimusaiheen rajauksella pyrin pitämään tutkielman laajuudeltaan kohtuullisena.

Tavoitteenani on saada tutkielman avulla tietoa siitä, millaisissa erilaisissa funktioissa *eli* kielitieteellisissä tehtävissä kokouksen puheenjohtaja käyttää yhdessä *eli*-partikkelia ja passiivimuotoista verbiä. Näin ollen tutkimuskysymykseni on:

1. Millaisissa eri funktioissa *eli + passiivi* -rakenne toimii kokouksen puheenjohtajan kielessä?

Tutkimuskysymykseni kautta tavoittelen käsitystä puheenjohtajan käyttämän *eli + passiivi* -rakenteen kielitieteellisistä ja vuorovaikutuksellisista tehtävistä. Pyrin kuvaamaan *eli + passiivi* -rakennetta kokonaisvaltaisena osana kokouksen vuorovaikutustilannetta.

Olen jakanut tutkielman erillisiin pää- ja alalukuihin. Johdantoluvussa keskityn kuvaamaan tutkimusaihetta sekä -aineistoa. Toisessa luvussa käsittelen tutkimuksen teoreettista taustaa, kuten keskusteluanalyysia ja institutionaalista vuorovaikutusta. Varsinainen analyysi tapahtuu kolmannessa luvussa. Olen jakanut analyysiluvun alalukuihin *eli + passiivi* -rakenteesta muodostamiini luokittelujen pohjalta. Analyysissa syvennyn tarkemmin kuuteen esimerkkiin ja analysoin niissä ilmeneviä funktiota osana kokouksen kokonaisvuorovaikutusta. Neljännessä luvussa käsittelen sitä, mitä *eli + passiivi* -rakenteen ilmentyvät kertovat kokouksen puheenjohtajan auktoriteetista. Päätäntöluvussa analysoin tutkimuksen antia ja kokoan yhteen tutkielman avulla saavutettuja tuloksia.

---

¹ Esimerkiksi virke ”*eli hyväksytään* syyskuun kulukorvaukset” edustaa tutkittavaa rakennetta. Analysoitavan *eli + passiivi* -rakenteen osat on edellä mainitussa esimerkivirkkeessä lihavoitu.

1.2. Tutkimuksen motivointi

Yhteiskuntamme toiminta rakentuu kielen ja vuorovaikutuksen määrittelemälle pohjalle. Emme voisi toimia nykyisenkaltaisena yhteisönä ilman kielellisiä ja vuorovaikutuksellisia prosesseja, saati ilman näiden prosessien pohjalta rakentuneita toimintamalleja. Tämän lisäksi kieli ja sen käyttöyhteydet muuttuvat jatkuvasti (Piippo, Vaattovaara & Voutilainen 2016: 104) yhteiskunnan ja sen vuorovaikutustilanteiden kehittyessä. Täten onkin monia painokkaita syitä sille, miksi kieltä ja kielenkäyttöä tulee tutkia jatkuvasti erilaisista lähtökohdista käsin.

Tässä tutkielmassa hyödyntämäni keskustelunanalyttinen tutkimusmenetelmä pohjautuu ajatukseen kielen ja vuorovaikutustilanteiden merkityksellisyydestä osana laajempaa kokonaisuutta. Lähtökohtaisesti mikä tahansa vuorovaikutuksen yksityiskohta on mahdollisesti osa järjestäytynyttä kokonaisuutta (Vatanen 2016: 322), joten hyvinkin mitättömiltä vaikuttavat erot sanavalinnoissa ovat hyvin tärkeitä keskustelunanalyttisiä tutkimuskohteita (Lindholm & Stevanovic 2016: 83). Näitä periaatteita mukailen myös omassa tutkimuksessani, jossa analysoin puheenjohtajan kielessä esiintyvää *eli + passiivi* -rakennetta osana laajempaa lingvististä tutkimuskenttää.

Tavoitteenani on analysoida puheenjohtajan kielessä esiintyvää *eli + passiivi* -rakennetta ja pyrkiä selittämään sen funktioita osana kokousvuorovaikutusta. Puheenjohtajan käyttämien kielenkäytön rakenteiden tutkiminen voi auttaa ymmärtämään muun muassa institutionaalisessa keskustelussa aktivoituvia valta-asetelmia. Vallan ja valta-asetelmien tutkimisella onkin tärkeä rooli kielen ja yhteiskunnan kehityksessä, sillä kieli sisältää aina ideologioita, sosiaalisia merkityksiä ja yhteiskunnallisiin hierarkioihin pohjautuvia kytköksiä (Piippo 2016: 89). Tämän lisäksi kaikki yksittäiset kielelliset totuudet muodostetaan aina tietyistä näkökulmista, erilaisia kielellisiä valintoja tehden. (Heikkinen 2007: 170.) Valtaa ja valta-asetelmia tutkimalla on siten mahdollista tarkastella näitä rakenteita kriittisesti ja tunnistaa laaja-alaisen vuorovaikutuksen taustalla vaikuttavia kielellisiä valintoja.

Erilaisia vuorovaikutustilanteita on keskustelunanalyysin historiassa tutkittu jo vuosikymmenien ajan Suomessa ja ulkomailla (mm. Lindholm, Stevanovic & Peräkylä 2016: 9–11). Nykyään käsitys arkisten ja institutionaalisten keskustelujen rajalinjasta on

suhteellistunut, (Lindholm ym. 2016: 12) eikä institutionaalisia keskustelutilanteita tarkastella enää ainoastaan arkikeskustelujen muunnoksina tai ”poikkeamina” (vrt. Raevaara, Ruusuvaara & Haakana 2001: 14–15). Esimerkiksi Kangasharju (2001: 206) mainitsee artikkelissaan siitä, kuinka arkikeskustelun tutkimustuloksia on mahdollista verrata esimerkiksi kokoustilanteisiin. Sama periaate koskee myös kokouskeskusteluista tehtyjen havaintojen soveltamista arkikeskusteluihin. Tällainen dynamiikka mahdollistaa erilaisien vuorovaikutuksellisten piirteiden analyysin – nimenomaan vertailevalla ja kokonaisvaltaisella tutkimusotteella.

Esimerkiksi Oulun yliopistossa on tehty viime vuosina monia kandidaatintutkielmia, pro gradu -tutkielmia sekä väitöskirjatöitä nimenomaan institutionaalisen vuorovaikutuksen näkökulmasta (ks. Vittaniemi 2020; Rajatalo 2021; Jylhänlehto 2021, 2022; Niemetmaa 2021). Kiinnostus institutionaalisia vuorovaikutustilanteita kohtaan auttaa saavuttamaan laajemman käsityksen myös muista erilaisista vuorovaikutustilanteista. Aikaisemman tutkimuksen valossa vaikuttaakin siltä, että tutkimukseni puheenjohtajan käyttämästä *eli + passiivi* -rakenteesta pystyisi havainnollistamaan rakenteen funktioita paitsi kokouskeskustelussa myös osana muuta kielellistä vuorovaikutusta.

1.3. Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Tutkimusaineistoni on videoaineisto erään harrastejärjestön hallituksen kokouksesta. Tutkimuksen aineistona käytettävä videoaineisto kuuluu Oulun yliopiston Kikosa-kokoukseen. Kokousvideo on kestoaltaan yhteensä 43 minuuttia ja 17 sekuntia ja se on ilmeisesti kuvattu kokouksen puheenjohtajan asunnossa. Kokouksessa on paikalla seitsemän henkilöä, joista *Aapo* toimii kokouksen puheenjohtajana ja *Lotta* kokouksen sihteerinä. Muiden hallituksen jäsenten järjestötehtävä ei ilmene suoraan aineistovideoilta. Kokouksessa keskustellaan muun muassa seuran talousasioista, tulevista tapahtumista sekä jäsenpalautteesta. Tutkimuksen esimerkkilitteraateissa on anonymiteetin turvaamiseksi anonymisoitu kaikki tunnistamisen mahdollistavat nimet ja muut yksityiskohdat.

Nauhoitetun kokouksen aikana puheenjohtaja käyttää *eli*-partikkelia yhteensä 23 kertaa. Päätin kuitenkin heti tutkielman alkuvaiheilla rajata tarkasteltavia *eli*-ilmentymiä hieman tarkemmin. Huomasin, että kahdeksassa tapauksessa *eli*-partikkeli esiintyy

puheenjohtajan puheenvuoroissa yhdessä jonkin passiivimuotoisen verbin kanssa. Yhteensä kuudessa tapauksessa kahdeksasta *eli*-partikkeli esiintyy heti puheenjohtajan puheenvuoron alussa, ja partikkelia seuraa lähes välittömästi passiiviverbi. Olen tutkimuksessani täten keskittynyt sellaisiin puheenjohtajan esittämiin puheenvuoroihin, jotka sisältävät sekä puheenvuoronalkuisen *eli*-partikkelin että jonkin passiivimuotoisen verbin.

Varsinainen tutkimusmenetelmäni on **keskustelunanalyysi**. Aloitin tutkimusprosessin erottelamalla puheenjohtajan puheenvuorot muiden kokouksen jäsenten puheenvuoroista. Puheenvuoro koostuu vuoron rakenneyksiköistä, jotka vuorostaan voivat muodostua kokonaisista lauseista, lauseen osista tai esimerkiksi vain yhdestä sanasta. (Ruusuvuori 2016: 55.) Kokosin nämä puheenvuorot Word-tiedostoon, minkä jälkeen tutkimusaiheeksi valikoitui ensimmäisenä *eli*-partikkeli. Kootessani *eli*-partikkelin sisältämiä puheenvuoroja Excel-taulukkoon, huomasin että puheenjohtajan puheenvuoroissa toistuu useaan otteeseen *eli + passiiviverbi* -rakenne. Tämän havainnon jälkeen rajasin Excel-taulukkoon kootut puheenvuorot siten, että jäljelle jäi ainoastaan kahdeksan puheenjohtajan lausumaa *eli + passiivi* -puheenvuoroa. Näistä kahdeksasta keskustelutilanteesta valitsin tutkielman esimerkeiksi yhteensä kuusi esimerkkiä. Esimerkkien rajaamisen ja valitsemisen jälkeen keskityin analysoimaan *eli + passiivi* -rakenteen ilmenemisympäristöä osana kokouksen vuorovaikutusta keskustelunanalyttisen menetelmän mukaisesti.

Tutkimusmenetelmänä keskustelunanalyysi on vahvasti **empiirinen** eli havaintoihin perustuva sekä **induktiivinen** eli pienemmistä havainnoista suurempiin yleistyksiin etenevä. Empiirisyyden takia keskustelunanalyttisessä tutkimuksessa käytettävä aineisto määrittää voimakkaasti koko tutkimusprosessin etenemistä. Tämä tarkoittaa sitä, että vasta aineistosta havaittavat toiminnot ja rakenteet määrittävät itse tutkimuksen suunnan. Luotettavien havaintojen ja tutkimustulosten saamiseksi pyritään tutkimaan keskustelutilanteita niiden luonnollisissa ympäristöissään aina mahdollisimman autenttisesti (Vatana 2016: 312–312). Tästä syystä tutkimus pohjautuukin perinteisesti sellaisiin vuorovaikutustilanteisiin, jotka olisivat toteutuneet sellaisenaan myös ilman tutkijan läsnäoloa (Piippo 2016: 50).

Vuorovaikutustilanteiden pohjalta kootut tutkimustulokset pyritään perustelemaan osoittamalla, että ne ovat tutkimusaineiston perusteella vuorovaikutustilanteeseen osallistuville henkilöille merkityksellisiä. Tarkastellaan siis sitä, kuinka keskusteluun osallistuvat

itse tulkitsevat ja jäsentävät kyseistä vuorovaikutustilannetta. Vuorovaikutukseen osallistuvien henkilöiden toiminta osoittaa sen, miten he itse tulkitsevat puhetilanteen. Nämä toiminnot ja kielelliset reaktiot vuorostaan antavat tutkijalle tietoa siitä, miten kyseinen puheenvuoro tulisi ymmärtää osana keskustelua. (Vatanen 2022.)

Keskustelunanalyttiselle tutkimukselle tyypillisesti käytän videoaineiston analyysin työvälineenä litteroimista. Olen tutkimuksessani hyödyntänyt Elina Vittaniemen laatimaa litteraattia, jota olen muokannut tarpeen mukaan. **Litteroimiseksi** kutsutaan yleisesti aineiston siirtämistä paperille luettavaan muotoon (Vatanen 2016: 315–316). Litteraatti on siis analyysissä käytettävä työväline, jonka avulla vuorovaikutuksellisten ilmiöiden tarkastelu konkretisoituu video- tai äänitiedostolta tekstimuotoon. Lähtökohtaisesti litteroimisessa merkitään ylös muun muassa kunkin jäsenen puheenvuorot taukoineen, sisäinhengityksineen ja tulkintaan vaikuttavine eleineen. Keskityn esimerkeissä ja analyysissä ensisijaisesti kokoukseen osallistuvien puheeseen, sillä sanattomien eleiden sisällyttäminen analyysiin kasvattaisi tutkimusaiheen nopeasti liian laaja-alaiseksi. Olen lisännyt tämän tutkielman liitteeksi esimerkeissä käyttämäni litterointimerkit ja niiden selitykset.

2. TEOREETTINEN TAUSTA

2.1. Keskustelunanalyysi

Keskustelunanalyysiksi kutsutaan laadullista tutkimusmenetelmää, jonka avulla tutkitaan laaja-alaisesti erilaisia sanallisia ja sanattomia vuorovaikutustilanteita. Pohjimmiltaan on siis kyse tutkijoiden kiinnostuksesta ihmisten välistä toimintaa sekä toimintaan vaikuttavia käytänteitä ja toimintatapoja kohtaan. (Vatanen 2022.) Keskustelunanalyysin tarkoituksena onkin tutkia nimenomaan vuorovaikutusta ja sen erilaisia ominaisuuksia. Tutkittavia vuorovaikutusilmiöitä pyritään selittämään analysoimalla aineistosta ulkoisesti havaittavia piirteitä, kuten osallistujien kielellistä toimintaa sekä siihen yhdistettäviä kielellisiä rakenteita (Vatanen 2022). Tämän lisäksi keskustelunanalyttinen tutkimus perustuu vahvasti ajatukseen vuorovaikutuksen järjestäytyneisyydestä ja jäsenytyneisyydestä.

Lausumat eli puheessa havaittavat jaksot (Hakulinen 1998b: 34) muovautuvat puheenvuoroiksi ja taas edelleen erilaisiksi puheen jaksoiksi. Keskustelunanalyysin piirissä kiinnitetäänkin usein huomiota keskustelutilanteiden vakiintuneisiin jäsenyksiin, joita ovat esimerkiksi **vuorottelu-, sekvenssi- ja korjausjäsenitys**. Nämä samanaikaisesti vaikuttavat jäsenykset ovat vuorovaikutuksen olemassaolon edellytyksiä. Erilaiset jäsenykset toimivat rakenteina, joita vasten keskustelijat tulkitsevat toisiaan sekä vallitsevaa vuorovaikutustilannetta. (Hakulinen 1998a: 16.) Edellä mainituista vakiintuneista jäsenyksistä oman tutkimukseni kannalta keskeisimmät ovat vuorottelu- ja sekvenssijäsenitys.

Vuorottelujäsenitys kuvaa vuorovaikutukseen osallistuvien henkilöiden käsitystä siitä, kuka keskusteluun osallistuvista puhuu milloinkin ja millaiset rakenteelliset vuorovaikutuspiirteet jäsentävät tätä kokonaisuutta. Vuorottelujäsenityksen taustalla vaikuttaa keskustelunanalyysiin pohjautuva ajatus siitä, että kaikissa vuorovaikutustilanteissa on sisäistettyjä malleja keskusteluvuoroista ja puheenvuorojen luonteesta. (Hakulinen 1998b: 32–33.)

Sekvenssijäsenitys pohjautuu ajatukseen vuorovaikutuksen rakenteellisuudesta eli sekventiaalisuudesta. Sekvenssijäsenityksellä havainnollistetaan sekä yksittäisten puheenvuorojen sisäistä rakennetta että koko vuorovaikutustilanteen kokonaisrakennetta. Sekventiaalisuuden ajatuksen mukaisesti jokainen keskustelussa lausuttu puheenvuoro

ennakoi ja määrittää tulevia puheenvuoroja. (Raevaara 1998: 75.) Esimerkiksi **vierusparit** ovat tällaisia toisiaan määrittäviä rakenteellisesti vakiintuneita puheenvuoroja. Vieruspari on perinteisesti kahden puheenvuoron muodostama vahva ja vakiintunut konventionaalinen kytkös (Raevaara 1998: 75). Esimerkiksi kysymys ja vastaus muodostavat tällaisen vakiintuneen kytköksen, jossa kysymykseen vastataan odotuksenmukaisesti vastauksen asussa. Vierusparin termiä on syytä täsmentää erottelemalla toisistaan käsitteinä vierusparin **etu- ja jälkijäsen**, joista ensimmäinen jäsen määrittää jälkimmäistä jäsentä (Peräkylä & Stevanovic 2016: 43).

Keskustelunanalyysia voi laajuutensa ja monipuolisuutensa ansiosta tarkastella paitsi tutkimusmenetelmänä myös teoriana, jonka pohjalta menetelmän avulla saatuja tuloksia analysoidaan ja vertaillaan (Lindholm ym. 2016: 27). Keskustelunanalyttinen teoria pohjautuu tutkimuksen myötä saavutettuun kokonaiskuvaan erilaisten vuorovaikutustilanteiden merkityksellisyydestä osana laajempaa kielellistä kokonaisuutta. Teorian taustalla vaikuttaa ajatus siitä, että keskustelu on aina johdonmukaista toimintaa. Keskustelu jäsenyytensä oman, kielen rakenteelle rinnakkaisen systematiikkansa mukaan. (Piippo 2016: 50.) Keskustelunanalyysi on sekä teoriana että tutkimusmenetelmänä hyvin laaja-alainen, monipuolinen ja pitkälle jalostunut. Keskustelunanalyttisen tutkimuksen taustalla vaikuttavat monet ajatuksiltaan ja lähtökohdiltaan erilaiset suuntauksat, joita kaikkia yhdistää kuitenkin tavoite ymmärtää ja selittää vuorovaikutuksen olemusta osana yksilöä, yhteisöä ja alati kehittyvää globaalia yhteiskuntaa.

2.2. Institutionaalinen vuorovaikutus

Keskustelunanalyysin piirissä tutkittavat erilaiset vuorovaikutustilanteet jakautuvat karkeasti **arkivuorovaikutukseen** ja **institutionaaliseen vuorovaikutukseen** (Vatanen 2016: 314). Institutionaaliseen vuorovaikutukseen tarkoitetaan tavallisesti sellaista vuorovaikutustilannetta, joka pohjautuu jonkin instituution sisällä tapahtuvaan vuorovaikutukseen. Instituutioilla vuorostaan tarkoitetaan keskustelunanalyttisessä tutkimuskirjallisuudessa yleensä merkittäviä yhteiskunnallisia tehtäviä hoitavia tahoja. (Lindholm & Stevanovic 2016: 95.) Edellä mainitusta määritelmästä huolimatta esimerkiksi järjestöt voidaan hyvin sisällyttää institutionaaliseen vuorovaikutuksen piiriin lukeutuviksi, etenkin kun tarkastellaan järjestöjen valtasuhteita ja toimintamalleja suhteessa muihin

institutionaalisiin elimiin. Institutionaalisisessa toiminnassa vuorovaikutustilannetta jäsentää nimittäin joukko erityisiä institutionaalisia tehtäviä sekä käsitys näiden tehtävien suorittamisesta käytännön ja teorian tasolla (Raevaara ym. 2001: 13).

Harrastejärjestön **kokous** onkin edellä mainitun pohjalta mahdollista sisällyttää osaksi institutionaalisen vuorovaikutuksen tutkimusta. Yleiskielisenä käsitteenä *kokous*-termi voi tarkoittaa hyvin monenlaisia tapaamisia. Yleensä ihmisillä on silti käsitys niin sanotusta prototyypisestä kokouksesta, jolla on esimerkiksi ennalta sovittu aika ja paikka sekä asialistaa noudattava puheenjohtaja. (Kangasharju 2001: 186.) Institutionaalisisissa puhetilanteissa, kuten esimerkiksi kokouksissa, taustalla vaikuttavat lisäksi erilaiset vuorottelun rakenteet (Hakulinen 1998b: 36). Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi puheenjohtajan rooli kokouksen vuorovaikutuksessa on ikään kuin etukäteen sovittu. Keskusteluanalyysin piirissä institutionaalista vuorovaikutusta tutkitaankin erittelemällä näitä erilaisia virallisiin instituutioihin pohjautuvia rooleja (Peräkylä 1998: 179). Tutkitaan muun muassa sitä, miten ihmiset toteuttavat roolejaan lääkäreinä, toimittajina tai tässä tapauksessa puheenjohtajina (Peräkylä 1998: 179).

Institutionaalista vuorovaikutusta tutkittaessa huomio kiinnitetäänkin usein eri instituutioiden toiminnan erityispiirteisiin. Näiden erityispiirteiden olemusta tutkimalla on mahdollista havainnoida institutionaalisten roolien käytänteitä ja muovautuvuutta. (Lindholm & Stevanovic 2016: 95–96.) Tutkimuksen yhteydessä tarkastellaan lisäksi sitä, miten puheen vakiintuneet mallit muovautuvat suhteessa institutionaalisiin rooleihin. Instituutioiden läsnäolo näkyikin puheessa erityisen hyvin esimerkiksi sanavalintojen, puheenvuorojen muotoilun sekä sekvenssi- ja kokonaisrakenteiden välityksellä. (Peräkylä 1998: 179–181.)

2.3. Analyysissa käytettävät termit

Olen tähän mennessä käsitellyt tärkeimmät tutkielmani taustalla vaikuttavat teoriat ja menetelmät sekä niihin kytkeytyvät käsitteet. Ennen varsinaisen analyysin aloittamista on kuitenkin vielä tarpeen avata muutamia sellaisia käsitteitä, joiden käsittely jäisi muutoin liian pintapuoliseksi.

Eli-partikkeli on tarkastelemani *eli* + *passiivi* -rakenteen ensimmäinen osa. *Eli*-partikkeli sijaitsee kaikissa tutkimuksen esimerkeissä puheenjohtajan tarkasteltavan puheenvuoron ensimmäisenä sanallisena lausumana. Yleiskielessä *eli*-partikkelin tehtävänä on ensisijaisesti toimia rinnastuskonjunktiona disjunktivi- eli vaihtoehtosuhdetta ilmaise-massa (VISK 2008 § 1098). Rinnastuskonjunktio toimii usein eri lauseiden välillä selityksenä tai yhtäläisyyden merkinä. Arkisessa tyyliässä sekä puheessa *eli*-partikkeliä käytetään myös muutoin kuin konjunktion tehtävässä. Puheessa *eli*-partikkeliä käytetään myös etenkin puheenvuorojen aloitussanana. (KO 11/2022: *Konjunktiot: eli, elikkä.*) Käytän analyysissä *eli*-partikkelin nimitystä nimenomaan siitä syystä, ettei aineistossani esiinny puhtaasti konjunktion tehtävissä toimivia *eli*-lausumia. Konjunktion tehtävässä *eli* kytkee toisiinsa kahta syntaktisesti samanfunktioista sanaa, kun taas lausumapartikkelina *eli* voi myös aloittaa edeltävän tekstin parafrasiksi tarkoitetun virkkeen. (VISK 2008 § 1031.) Puheessa *eli*-partikkeli voi myös osoittaa uuden toiminnon edellisestä lausumasta tehdyksi päätelmäksi. Lisäksi *eli*-partikkeliä on mahdollista käyttää avausrepliikinä aloittaessa jotakin tiettyä tilannetta keskustelussa sekä ylipäänsä toiminnasta toiseen siirryttäessä. (VISK 2008 § 1031.) *Eli*-partikkelin rooli lausumapartikkelin tehtävässä on täten tutkimuksen aineistoon peilaten täsmällisempi termi kuin *eli*-konjunktion termi.

Passiivimuotoinen verbi on tarkastelemani *eli* + *passiivi* -rakenteen toinen osa. Tutkimusaineistossani passiivimuotoinen verbi sijaitsee *eli*-partikkelin läheisyydessä aina joko preesens- tai imperfektimuotoisena. Yleisesti passiivimuotoisen verbin tavallisia käyttöympäristöjä ovat sellaiset tilanteet, joissa tekijää tai kokijaa ei ole tarpeen tai ei voida mainita. Passiivimuotoa esiintyy tämän lisäksi etenkin puhekielellä tyypillisesti myös monikon 1. persoonan muotona. (KO 11/2022: *Passiivi: aloitetaan tästä.*) Pohjimmiltaan on siis kyse verbimuodosta, jossa subjektin tarkoite jätetään mainitsematta ja korostetaan näin jotakin muuta verbin tai lauseen osoittamaa piirrettä (VISK 2008 § 1654). Passiivilla käyttämällä lauseen tekijä häivytetään ilmauksen pintatasolta, vaikkakin usein tekijä voidaan tulkita epätarkasta ilmaisutavasta huolimatta. (KO 11/2022: *Passiivi: aloitetaan tästä.*) Passiiviverbin käytössä olennaista on, että edeltävä konteksti antaa passiivilauseelle tulkinnan mahdollistavat puitteet (VISK 2008 § 1318).

Ison suomen kieliopin verkkoversio määrittelee **konstruktion** muotiksi tai muusta useammasta osasta koostuvaksi kielen rakenteeksi (VISK 11/2022: *konstruktio*). Käyttämäni **rakenne**-termin voi siten tulkita hyvin lähimerkityksiseksi *konstruktio*-termin kanssa,

mutta käytän tutkimastani *eli + passiivi* -ilmiöstä tämän analyysin aikana termiä *rakenne*. Tutkimani *eli + passiivi* -ilmiö ei tietämykseni mukaan ole yleisesti tunnistettu konstruktio. Tästä syystä pitäydyn toistaiseksi tarkempien kielitieteellisten tutkimustulosten puuttuessa määritelmältään väljemmässä *rakenne*-termissä.

John L. Austinin **puheaktiteorian** mukaan kielellä on sekä deskriptiivinen että instrumentaalinen tehtävä. Instrumentaalisen tehtävän taustalla vaikuttaa ajatus siitä, että kielellä vaikutetaan erilaisissa puhetilanteissa ja muutetaan niitä. Puheaktiteoriassaan Austin myös erottaa toisistaan **konstatiivit** ja **performatiivit**. Konstatiivin tehtävänä on ”sanoa jotakin” eli kuvailla kyseessä olevaa asiantilaa. Performatiivi vuorostaan ”tekee jotakin” eli lausuman avulla suoritetaan jokin teko tai puhetoiminto. Tästä spesifistä kahtiajaosta on kuitenkin myöhemmin luovuttu. (Hakulinen 2016: 125.) Performatiivin luonne lausumana, joka ”tekee jotakin” on tästä huolimatta edelleen pätevä käsite analysoitaessa erilaisia puhetoimintoja. Muun muassa Niemetmaa (2021) on pro gradu -tutkielmassaan käsitellyt **performatiiviverbejä**, jotka ilmaisevat itsessään lausuman puhetoiminnon. Esimerkiksi puheenjohtajan käyttämä verbi *ehdottaa* merkitsee puheenvuoron puhetoiminnoltaan ehdotukseksi (Niemetmaa 2021: 33).

Puhetoiminnoksi kutsutaan jonkin tietyn lausuman tehtävää tekstissä tai puheessa. Keskustelun osana oleva puheenvuoro edustaa aina jotakin yksi- tai useampitehtäväistä puhetoimintoa. Esimerkiksi kysyminen, ehdottaminen ja toteaminen ovat tällaisia lausuman tehtävää ja funktiota kuvaavia puhetoimintoja. (VISK 2008 § 1007; VISK 11/2022: *puhetoiminto*.) Tutkielmassani analysoitavilla *eli + passiivi* -puheenvuoroilla on täten jokaisella oma puhetoimintonsa, joka kuvaa tarkasteltavan lausuman tehtävää osana kokouksessa ilmenevää kielenkäyttöä. Erottelen puhetoiminnot *eli + passiivi* -rakenteen funktioista siten, että puhetoiminnoilla kuvaan tutkielmassani käytännön tason ilmiöitä, kun taas funktion termiä käytän abstrahoidessani näitä ilmiöitä teorian tasolla.

3. ANALYYSI

Tämä luku sisältää tutkimukseen valittujen kokousesimerkkien pohjalta toteutettua analyysia. Analyysin tavoitteena on havainnollistaa esimerkeissä esiintyvien *eli + passiivi* -rakenteiden erilaisia funktioita. Kaikkiin tutkimuksessa käyttämiini esimerkkeihin olen lihavoanut tarkastelun kohteena olevan *eli + passiivi* -rakenteen osat. Päädyin valittujen esimerkkien pohjalta jakamaan *eli + passiivi* -rakenteen funktiot kahteen pääryhmään, joista toinen jakautuu vielä kolmeen alaryhmään. Käytän samaa ryhmäjakoa myös tämän analyysiluvun väliotsikointina.

Ensimmäissä kuvaamassani funktiossa *eli + passiivi* -rakenne on kokouksen etenemistä jäsentävänä kokonaisuus. Tarkastelemani *eli + passiivi* -rakenne siis jaksottaa kokoukseskustelua toimimalla jonkin tietyn kokousvaiheen tai -kohdan aloituksena tai lopetuksena – nimenomaan rakenteellisena siirtymänä. Kutsun tätä kokonaisuutta tutkimuksessani **jäsennysfunktioiksi**. Toisessa funktiossa *eli + passiivi* -rakenne on merkitykseltään sisältöä kannatteleva. Tässä funktiossa *eli + passiivi* -rakenne esiintyy nimenomaan kokouksen sisältöön ja päätöksentekoon liittyvissä puheenvuoroissa. Kutsun tätä kokonaisuutta tutkimuksessani **sisältöfunktioiksi**. Olen jakanut sisältöfunktion käsittelyluvun vielä tarkempien funktioiden selkeyttämiseksi kolmeen alalukuun. Esimerkit (3) ja (4) edustavat **toteamuksen ja kysymyksen** funktioita. Esimerkki (5) havainnollistaa *eli + passiivi* -rakenteen roolia **puheenaiheeseen palauttavassa** funktiossa. Tutkimuksen viimeinen esimerkki (6) kuvaa **kokoavan vastauksen** funktiota.

3.1. Jäsennysfunktio

Tämä alaluku käsittelee esimerkkien avulla *eli + passiivi* -rakenteen tehtävää **jäsennysfunktiossa**. Jäsennysfunktioilla tarkoitan sitä, että tutkimuksen kohteena oleva *eli + passiivi* -rakenne toimii itsessään kokouksen sisäistä rakennetta jaksottavana tekijänä. *Eli + passiivi* -rakenne täten ohjaa ja jäsentää osaltaan kokoukseskustelun etenemistä. Valitut esimerkit (1) ja (2) edustavat *eli + passiivi* -rakenteen funktiota kokouksen etenemistä jaksottavana ja jäsentävänä rakennuspalasena.

Esimerkki (1) on osa kokouksen keskustelua, jossa käsitellään harrastejärjestön talousasioita. Keskustelussa on osallisena puheenjohtajana toimivan Aapon lisäksi Tapani sekä luultavimmin Jussi.

Esimerkki (1)

01 Aapo: ((rykäisee)) (0.05) täällä nyt on (0.29) laitettu
 02 ↑muistiin nuo loppuvuoden ↑kurssien kustannukset.
 03 (0.58)
 04 Aapo: onko ne hyväksytty kaikki.
 05 (2.00)
 06 Tapani: ei niitä oo hyväksytty minun mielestä vielä mutta: (0.30)
 07 ne on: (.) sovittu: (0.21) kokouste ulkopuolella (eli)
 08 lyyä(än) nyt [lukkoon ne.]
 09 (Jussi:) [(°lyyään nyt°)]=
 10 Aapo: =**eli lyyään** lukkoon ni (0.11) alotetaan ((rykäisee))
 11 tuosta (0.35) Tavaratukku (0.43) vee tseta illasta ni
 12 (0.14) tuliko sieltä nyt (0.19) meille kuluja.
 13 (0.35)
 14 Tapani: siitä tuli meille (0.30) kuluja ku me ostett:ii se
 15 ((tuotteen nimi)) sitä varten eli kakssattaa euraa ku
 16 ostettiin tuhat ((tuot[e]))(eli) meillä on varastossa
 17 sitä jäi vielä vähä ylimäärästä siitä.
 18 Aapo: [joo.]

Esimerkissä (1) kokouksen puheenjohtajana toimiva Aapo kysyy Tapanilta kurssien kustannusten hyväksymisestä riveillä 01–04. Aapo lausuu osan oman puheenvuoronsa lausumista hieman muuta ympäristöä korkeammalta. Tapani vastaa Aapon esittämään kysymykseen riveillä 06–08. Tapanin puheenvuoron loppupuolella riveillä 07–08 esiintyy ensimmäisen kerran *eli + passiivi* -rakennetta muistuttava kokonaisuus. Aineiston perusteella on kuitenkin haastavaa sanoa, onko Tapanin lausuma oman puheenvuoronsa loppupuolella ”*eli lyyään nyt*” vai ”*ei lyyä nyt*” -muotoinen. Rivillä 09 Jussin puheenvuoro toistaa osaltaan Tapanin käyttämää *lyödä lukkoon* -verbi-idiomia päätöksentekoon viittaten. Lähes välittömästi Tapanin ja Jussin puheenvuorojen jälkeen Aapo aloittaa rivillä 10 oman puheenvuoronsa *eli*-partikkelilla sekä verbi-idiomilla *lyödä lukkoon*. Verbi-idiomien *lyödä*-verbi on passiivimuotoinen, joten Aapon puheenvuoro rivillä 10 muodostaa tarkastelun kohteena olevan *eli + passiivi* -rakenteen.

Rivien 10–12 aikana Aapo tauottaa puhettaan noin 0.11–0.35 sekunnin mittaisten taukojen avulla. Rivillä 11 Aapo lausuu myös *Tavaratukku*-yhdyssanan alkuosan jonkin verran muuta puhetta painotetummin. Kyseinen sana saa tämän piirteen ansiosta hieman muita

lausuman sanoja voimakkaampaa painoarvoa. Aapon *eli + passiivi* -alkuinen puheenvuoro jatkuu täten kokonaisuudessaan riviltä 10 aina riville 12 saakka. Aapon puheenvuoro päättyy rivillä 12 Tapanille esitettyyn kysymykseen, jossa Aapo kysyy järjestölle ”*tulleista kuluista*”. Kysymys on muodostettu *tulla*-verbin imperfektimuodon ja siihen liitetyn *-ko*-päätteen avulla. Aapon puheenvuoron jälkeen Tapani vastaa kysymykseen lyhyehkön tauon jälkeen odotuksenmukaisesti riviltä 14 alkaen. Tapanin vastaus toimii vuorottelujäsennyksen jälkijäsenenä Aapon aloittamalle kysymys–vastaus-puheenvuorolle. Rivillä 18 Aapo osoittaa *jo*-minimipalautteella rekisteröineensä Tapanin vastauksen tälle esitettyyn kysymykseen.

Jäsennysfunktion ja siten myös sekventiaalisuuden näkökulmasta erityisen kiinnostava on lisäksi rivillä 10 esiintyvä *alotetaan*-passiiviverbi. Passiiviverbi *alotetaan* toimii esimerkissä (1) performatiiviverbinä, mikä tukee samalla ajatusta *eli lyyään lukkoon* -lausuman puheenaihetta avaavasta ja jäsentävästä funktiosta. *Eli + passiivi* -alkuisen lausuman puhetoimintona olisi siten esimerkiksi ”jakson avaus” tai ”aloittaminen”, mikä myös puoltaa *eli + passiivi* -alkuisen puheenvuoron funktiota kokouksen etenemistä jäsentävänä elementtinä.

Niemetmaa (2021: 45–51) mainitsee pro gradu -tutkielmassaan havainneensa omassa tutkimusaineistossaan ilmiön, jossa toinen puhuja toistaa edellisen puhujan tuottaman predikaattiverbin omassa puheenvuorossaan. Kyse on tällöin puheenvuorojen välisestä kielenaineksen toistosta (engl. *interturn lexical repetition*). Niemetmaan analyysin perusteella tämä kielenaineksen toisto voi osoittaa tiettyä myötämielisyyttä tai hyväksyntää predikaattiverbin osoittamaa ehdotusta kohtaan. (Niemetmaa 2021: 45.)

Tällainen kielenaineksen toisto tapahtuu omassa esimerkissäni (1) rivien 07 ja 10 aikana. Rivien 07–10 aikana kolme kokouksen vuorovaikutukseen osallistuvista henkilöistä käyttää omissa puheenvuoroissaan verbi-idiomin *lyödä lukkoon* muotoja. Ensimmäisenä verbi-idiomia käyttää Tapani rivillä 08, sitten Jussi rivillä 09 ja lopulta kokouksen puheenjohtaja Aapo rivillä 10. Esimerkin (1) keskustelutilanteessa ilmenee siten puheenvuoron passiiviverbin toiston kautta tapahtuvaa implisiittistä hyväksyntää Tapanin, Jussin ja Aapon puheenvuorojen kesken (ks. Niemetmaa 2021: 31–36). Puheenvuoron verbi-idiomin kierrättäminen osoittaa sen, että muut keskusteluun osallistuvat myötäilevät kokouksen kohdan avaamista ja uuteen jaksoon eli sekvenssiin siirtymistä.

Esimerkissä (1) on myös havaittavissa myötämielisyyttä itse kokouksen rakennetta ja institutionaalista protokollaa kohtaan. Aapo kysyy rivillä 12 Tapanilta harrastejärjestölle aiheutuneista kuluista, mihin Tapani vuorostaan vastaa riveillä 14–17. Tapani osoittaa vastausvuorollaan hyväksyvänsä uuden kokouskohdan avaamisen ja kokouksen rakenteellisen siirtymän. Tapani myötäilee täten kokouksen institutionaalista rakennetta nimenomaan vastaamalla odotetusti kuluja koskevaan kysymykseen. Tämä kysymys–vastauspari osoittaa, että keskusteluun osallistuvat tunnistavat ja hyväksyvät kokousrakenteen sekä Aapon roolin kokouksen rakennetta jäsenitelevänä puheenjohtajana. Esimerkin (1) tilanteessa kokoukseen osallistuvat henkilöt hyväksyvät implisiittisesti (ks. Niemetmaa 2021: 31–36) *eli + passiivi* -puheenvuoron kautta tapahtuvan vuorovaikutuksen rakenteellisen jäsenyyksen. Kukaan kokouksen vuorovaikutukseen osallistuvista ei vastusta siirtymää.

Aapon *eli + passiivi* -puheenvuoro riviltä 10 alkaen aloittaa kokouskeskustelussa uuden jakson, jonka aikana käsitellään nimenomaan järjestön kuluihin liittyviä asioita. Esimerkin (1) *eli + passiivi* -rakenne toimii tällä tavoin käsiteltävän kohdan avauspuheenvuorona, minkä jälkeen kokouskeskustelu siirtyy käsittelemään nimenomaan tapahtumakuluihin liittyviä asioita. Funktioltaan *eli + passiivi* -rakenne on tässä yhteydessä selvästi kokouksen kokonaisrakennetta ylläpitävä ja jäsentävä.

Esimerkin (2) keskustelussa siirrytään vuorostaan eräästä saapuneesta jäsenhakemuksesta eteenpäin erilaisten harrastejärjestön kurssijärjestelyiden käsittelyyn. Esimerkin (2) keskusteluun osallistuvat Tapani, Aapo, Saara, Niklas ja Lotta.

Esimerkki (2)

```

01 Tapani: °mää kävin kat[too (.)] filtterin tuossa
02          ohimen[ne (.) mitt]ään(.)] [kummitt]eliko sielä mittää.°
03 Aapo:          [selvä. ]
04 Saara:          [mutta tota.]
05 Niklas:          [°all right sitte.°]
06 Niklas:          [no nii.]
07 Aapo:          ELI suletaan [kohta yk-] öö mikä se olihh kymppiuh.
08 Niklas:          [ (--) ]
09 Lotta:          joo.
10                (0.26)
11 Aapo:          ja: kohta ykstoista tuomarikurssi ((kurssin nimi)) ja
12                ((kurssin nimi)) järjestelyt.
13                (0.09)
14 Lotta:          (hhhhhhhhhh)

```


- 15 Niklas: .hhhhh
 16 Aapo: onko (0.15) nyt (0.23) tullut
 17 (0.07)
 18 Aapo: mitään lisättävää näihin.
 19 (2.30)
 20 Aapo: kuka vastaa mistäkin ja mistä pitäis oikeesti sopia
 21 kokousteknisesti.

Esimerkin (2) riveillä 01–02 Tapani kertoo tarkistaneensa vielä mahdollisesti kokouksen aikana saapuneiden jäsenhakemusten tilanteen. Aapo ja Saara käyvät keskenään Tapanin puheenvuoroon liittymätöntä keskustelua, jota Aapo kommentoi rivin 03 *selvä*-puheenvuorollaan. Riveillä 05 ja 06 Niklas vastaa Tapanin puheenvuoroon osoittaen lyhyiden lausumien avulla huomioineensa ja rekisteröineensä Tapanin puheenvuoron. Pälletekäispuhunaa esiintyy Tapanin puheenvuoron aikana runsaasti.

Rivillä 07 Aapo aloittaa oman *eli + passiivi*-puheenvuoronsa ympäristöä jokseenkin suuremmalla äänenvoimakkuudella *eli*-partikkelia sekä *sulkea*-verbin puhekielistä passiivimuotoa *suletaan* käyttäen. Aapo myös painottaa rivillä 07 *eli + passiivi*-rakenteen passiiviverbin viimeistä tavua. Muun muassa painotuksen avulla onkin yleisesti mahdollista jäsentää puhetta esimerkiksi sen mukaan, kuinka keskeisiä tai relevantteja jotkin yksittäiset lausumat ovat osana keskustelun toimintakokonaisuutta (Stevanovic 2016a: 107).

Rivien 16–21 aikana Aapo tauottaa puhettaan sekä painottaa lausumiaan kohtalaisen runsaasti. Aapon riveillä 16–21 tauottamat jaksot sekä erikseen painottamat sanat vaikuttavatkin olevan merkitykseltään sellaisia, jotka ovat kokouksen rakenteellisen etenemisen kannalta erityisen keskeisiä. Tauotetut jaksot ja painotetut sanat ovat esimerkin (2) kontekstissa kokousta jäsentäviä sekä kokousta eteenpäin kuljettavia. Huomionarvoista on myös se, että esimerkin (2) *eli + passiivi*-rakenteen passiiviverbi *suletaan* edustaa jo merkitykseltään tietynlaista siirtymistä kokouksen asiasisällöstä toiseen, niin ikään performatiiviverbin muodossa (ks. Niemetmaa 2021: 35). Aapon *eli + passiivi*-alkuisen puheenvuoron jälkeen keskustelu siirtyykin jäsenhakemusten käsittelystä kokonaan seuraavaan aiheeseen.

Aapo saa *eli + passiivi*-rakenteen avulla tapahtuvalle jäsennykselle eksplisiittistä hyväksyntää (Niemetmaa 2021: 31–36) muun muassa Lotalta rivillä 09. Lotan *joo*-puheenvuoro rivillä 09 osoittaa hyväksyntää Aapon päätökselle viedä kokousta rakenteellisesti

eteenpäin. Kokouksen muut jäsenet myötäilevät implisiittisesti (ks. Niemetmaa 2021: 31–36) Aapon rakenteellista valintaa osallistumalla kokouksen vuorovaikutukseen kokouksen asialistan sekä institutionaalisen luonteen mukaisesti. Tarkastelun kohteena oleva *eli + passiivi* -rakenne toimii täten aikaisemman kohdan päättymistä osoittavassa funktiossa. Rivillä 07 alkavan puheenvuoron aikana Aapo sulkee käsittelyltään valmiin kokouksen kohdan ja siirtyy *eli + passiivi* -rakenteen kautta avaamaan seuraavaa käsiteltävää kokouksen kohtaa. Puhetoimintona esimerkin (2) *eli + passiivi* -alkuinen puheenvuoro on joko ”jakson päättäminen” tai ”aiheenvaihto”, mikä myös tukee ajatusta rakenteen funktiosta kokouksen etenemistä jäsentävänä ilmaisuna.

Esimerkeissä (1) ja (2) *eli + passiivi* -rakenne toimii siten selkeänä rajakohtana kokouksen institutionaalisessa kokonaisrakenteessa. Esimerkissä (1) *eli + passiivi* -rakenteen tehtävänä on todeta asian käsittely alkaneeksi ja siirtyä kokouksessa eteenpäin. Esimerkin (2) keskustelussa *eli + passiivi* -rakenne vuorostaan päättää aikaisemman käsiteltävän kohdan ja toimii siirtymäkohtana kahden eri kokouksen kohdan välillä. Esimerkit (1) ja (2) havainnollistavat sen, kuinka *eli + passiivi* -rakenne voi osallistua monen eri puhetoiminnon ilmaisemiseen. Tarkasteltava *eli + passiivi* -rakenne voi siis yhtäaikaaisesti toimia useassakin eri funktiossa² kokouksen puheenjohtajan kielessä.

3.2. Sisältöfunktio

Tämä alaluku käsittelee esimerkkien avulla *eli + passiivi* -rakenteen **sisältöfunktioita**. Sisältöfunktioilla tarkoitan tutkimuksessani sitä, että tässä tapauksessa *eli + passiivi* -rakenne toimii nimenomaan kokouksen sisällön kannalta merkittävässä roolissa. Seuraavissa esimerkeissä tutkimuksen kohteena oleva *eli + passiivi* -rakenne on funktioltaan kokouksen sisällöllistä merkitystä kannatteleva ja sitä ohjaileva kokonaisuus. Rakenne asettuu siten merkittävään rooliin osana kokouksen päätöksentekoa sekä erilaisia toteavia ja yhteen vetäviä puheenvuoroja.

---

² Esimerkiksi myös aloituksen, jäsenyyksen tai lopetuksen funktiossa.

3.2.1. Toteamus ja kysymys

Tämä sisältöfunktion alaluku käsittelee *eli + passiivi* -rakenteen funktiota osana kokouksen päätöksentekoa. Päätöksenteon näkökulma on kokouskeskustelun institutionaalisen luonteen vuoksi läsnä lähes jokaisessa esimerkissä, mutta tässä alaluvussa käsittelemme erityisesti *eli + passiivi* -rakenteen funktiota päätöksenteossa toteamuksen ja kysymyksen funktion kautta.

Esimerkin (3) keskustelussa käydään läpi harrastejärjestölle saapuneita jäsenhakemuksia. Keskusteluun osallistuvat Aapon lisäksi Lotta, Niklas, Eino ja Tapani.

Esimerkki (3)

01 Lotta: no (.) oliko siellä mittää häikkä(ä).
 02 (1.65)
 03 Niklas: e::::i.
 04 (0.89)
 05 Eino: olikoha se tuo ((nimi poistettu))
 06 (1.80)
 07 Niklas: Aki ((sukunimi poistettu)) (-) vielä tommone
 08 oikee hieno asciipierros tuola niin ku
 09 allekirjotuksen(a) mää tykkää siitä.
 10 Tapani: hh hh hh
 11 (0.17)
 12 Aapo: .hhhh **eli hyväksyttään** kaik[ki tulleet] JÄSEhakemukset
 13 ja laitetaan suosittelijat sen mukkaan ku ne o
 14 ilmoitettu.=
 15 Eino: ((yskäisee))
 16 Tapani: [a:iiettä.]
 17 Lotta: =no (.) [voi]sitteko luetella niin minä laittasi. hh
 18 Niklas: =nii.
 19 Saara: [mm.]

Esimerkin (3) keskustelu käydään sen jälkeen, kun saapuneet jäsenhakemukset on käyty läpi yksi kerrallaan. Rivillä 01 Lotta kysyy jäsenhakemuksiin liittyvän kysymyksen, johon Niklas vastaa venytetysti lyhyehkön tauon jälkeen rivillä 03. Riveillä 05–09 Eino ja Niklas kommentoivat jäsenhakemuksia. Aapo aloittaa oman *eli + passiivi* -alkuisen puheenvuoronsa lyhyen tauon jälkeen rivillä 12. Aapo painottaa rivillä 12 erityisesti *hyväksyttään*-passiiviverbin alkupuoliskoa, ja *jäsenhakemukset*-sanana alun Aapo lausuu hie-man tavallista suuremmalla äänenvoimakkuudella. Rivillä 17 sihteerinä toimiva Lotta vastaa Aapon *eli + passiivi* -puheenvuoroon ja pyytää, että hyväksytyt jäsenet lueteltaisiin pöytäkirjaan kirjattaviksi. Lotan puheenvuoro rivillä 17 toimii jälkijäsenenä Aapon

rivien 12–14 puheenvuorolle. Rivien 18 ja 19 aikana Niklas ja Saara myötäilevät edellisiä puheenvuoroja.

Aapon *eli + passiivi* -alkuinen päätöksentekoon tähtäävä puheenvuoro ei saa muilta kokouksen jäseniltä suoraa eksplisiittistä kannatusta (ks. Niemetmaa 2021: 31–36). Rivillä 17 esiintyvä Lotan puheenvuoro osoittaa, ettei Aapon *eli + passiivi* -alkuista puheenvuoroa tulkita puhetilanteessa esimerkiksi kysymykseksi. Aapon rivien 12–14 *eli + passiivi* -puheenvuoroa tulkitaan käsittelyä vaativana ja pöytäkirjaan kirjattavana toteamuksena. Jäsenhakemusten hyväksyminen on hallituksen kokouksessa kuitenkin päätös, joka täytyy lähtökohtaisesti tehdä yhdessä. Kyseessä ei siis ole ainoastaan puheenjohtajan päätettävissä oleva asia.

Esimerkin (3) tilanteessa Aapon puheenvuoroa ei tulkita muiden jäsenten toimesta kysymyksenä, sillä se ei saa jälkijäsenekseen suoraa vastausta kysymykseen. Muut päätöksentekoon osallistuvat jäsenet tulkitsevat puheenvuoron enemmänkin toteamukseksi, kun taas seuraavasta esimerkistä (4) on mahdollista havaita Aapon odottaneen puheenvuoroonsa muilta jäseniltä suoraa vastausta.

Esimerkin (4) keskustelu on jatkoa edellisen esimerkin (3) keskustelulle, jossa käytiin läpi harrastejärjestölle saapuneita jäsenhakemuksia. Keskustelussa ovat mukana Niklas, Saara sekä Aapo.

Esimerkki (4)

01 Niklas: (ei) näissä (oo) hir[veesti] ko (.) ensi(mmäise)sä
 02 kolomesa oo yhtää suosittelijjaa.
 03 Saara: [°mmm, °]
 04 (0.27)
 05 Aapo: ↓j:oo.
 06 (0.40)
 07 Saara: °mm.°
 08 (0.88)
 09 Aapo: **eli hyväksytään** kaikki tulleet jäsehakemukset.
 10 (0.26)
 11 Saara: joo.

Esimerkin (4) riveillä 01–02 Niklas keskustelee Lotan kanssa jäsenhakemusten kirjaamisesta pöytäkirjaan. Rivillä 03 on Saaran *mm*-partikkelin kestoltaan pidempi variantti *mmm* (VISK 2008 § 1047), joka toimii niin ikään myötäilevänä minimipalautteena

aikaisempaan puheenvuoroon (Stevanovic 2016a: 116). Rivillä 05 sijaitsee Aapon ympäristöä matalammalta lausuttu sekä hieman venytetty *joo*-puheenvuoro. Rivillä 07 Saara vielä jatkaa hiljaisella äänellä aikaisemmin prosodisesti keskeneräiseksi jäänyttä *mm*-puheenvuoroaan. Rivillä 09 Aapo aloittaa *eli + passiivi* -puheenvuoron ja ehdottaa vielä saapuneita jäsenhakemuksia hyväksyttäväksi.

Esimerkkiin (3) verrattaessa esimerkin (4) *eli + passiivi* -rakenteen voi tulkita selvästi asettuvan nimenomaan kysymyksen funktioon. Esimerkissä (4) *eli + passiivi* -rakenteen verbi *hyväksyä* on sama kuin esimerkissä (3), mutta verbin muoto on hieman erilainen (*hyväksyttään* (3), *hyväksytään* (4)). Keskustelun aihe pysyy molemmissa esimerkeissä samana ja osaltaan keskeneräisenä, mikä voi myös selittää saman rakenteen ja verbin passiivimuodon käyttöä kahdesti peräkkäin. Aapon rivillä 09 esittämä *eli + passiivi* -puheenvuoro toistaa siten osaltaan edellisen esimerkin (3) tilannetta.

Aapo ei saanut esimerkissä (3) muilta jäseniltä suoraa hyväksyvää kannatusta, joten rakenne toistuu lähes identtisenä esimerkin (4) kokouksen päätöksentekoa käsittelevässä keskustelutilanteessa. Rivillä 11 Saara lopulta vastaa Aapon puheenvuoroon yksinkertaisella *joo*-jälkijäsenellä ja myötäilee täten eksplisiittisesti Aapon ehdotusta ja kysymystä jäsenten hyväksymisestä. Aapon ja Saaran puheenvuorot ovat siten toistensa kysymys–vastaus-vieruspareja (ks. Voutilainen 2016: 274). Aapon päätöksentekoon tähtäävä puheenvuoro tulee täten lopulta hyväksytyiksi ja kokouksen näkökulmasta käsitellyiksi.

Esimerkissä (3) *eli + passiivi* -rakennetta käytetään väitelauseen muotoisen ja päätöksentekoon tähtäävän toteamuksen funktiossa. Esimerkin (3) *eli + passiivi* -alkuisen lausuman puhetoimintona on täten ”toteamus”. Esimerkissä (4) rakenne toimii selkeämmin juuri kysymyksen funktiossa. Esimerkin (4) *eli + passiivi* -alkuinen kysyvä lausuma saa jälkijäsenekseen vastauksen. Tästä syystä lausuma on puhetoiminnoltaan ”kysymys”. Vuorovaikutustilanteeseen vaikuttavat aina muiden keskusteluun osallistuvien sekä läsnä olevien henkilöiden tulkinnat ja reaktiot. Esimerkissä (3) muut eivät tulkinneet Aapon puheenvuoroa kysymykseksi, joten Aapo toisti puheenvuoronsa kysymyksen funktiossa esimerkissä (4) saaden lopulta vastauksen toteavaan puheenvuoroonsa. (Voutilainen 2016: 249.) Esimerkit (3) ja (4) havainnollistavat täten *eli + passiivi* -rakenteen funktiota päätöksenteossa sekä toteamuksena että epäsuorana kysymyksenä.

3.2.2. Puheenaiheeseen palauttaminen

Tässä alaluvussa käsittelen sitä, miten kokouksessa käytetään *eli + passiivi* -rakennetta palautettaessa kokouksessa käytävää keskustelua takaisin kokouksen asiasisältöön. Esimerkin (5) keskustelutilanteen perimmäisenä ajatuksena on päätöksenteko, mutta samainen keskustelutilanne osoittaa hyvin puheenjohtajan käyttämän *eli + passiivi* -rakenteen funktion keskustelua ohjailevana ja asiasisältöä ylläpitävänä rakenteena. **Puheenaiheeseen palauttavan** funktion pohjalla on ajatus siitä, että *eli + passiivi* -rakennetta käytetään sellaisissa tilanteissa, joissa kokouksen päätöksentekoon liittyvän asiasisällön käsittely muutoin vaarantuisi.

Esimerkissä (5) keskustellaan sääntömuutoksista, mutta kokoustilan haju vie etenkin Saaran ja Niklaksen ajatukset pois kokouksen asioista. Esimerkin keskustelussa ovat kaikkiin mukana puheenjohtajan lisäksi Saara, Lotta, Niklas ja Tapani.

Esimerkki (5)

01 Saara: joo nyt määki haista sen.
 02 Saara: ↑mä haistoi sen vähä aikaa sitte?
 03 Aapo: ((niiskaisee))
 04 (0.04)
 05 Lotta: .hhhh
 06 (0.02)
 07 Saara: [sitt]e oli jonku aikaa ilman mut.
 08 Aapo: [**eli**,]
 09 (0.46)
 10 Lotta: laitakko Tapani ove a:uki.
 11 Niklas: .hh ↑HYI saatana (nyt).
 12 Tapani: ((avaa oven))
 13 Lotta: äh häh häh häh (häh)
 14 Saara: ↑nii (0.2) ↑nii.
 15 Niklas: nyt se lehahti sitte tänneki viime(i).
 16 Saara: eh he he he=
 17 Aapo: =**ELI HYVÄKSYTTÄÄ** (.)
 18 esi- sääntö[muutokset esitettäv]äksi
 19 °syyskokouksel[le tässä muodossaan.°]
 20 Tapani: [hyi v- kuka se (s-)]
 21 Niklas: eh heh (--)
 22 Tapani: [kuk(h)a SAAtana täälä] paskoo.
 23 Saara: joo (.) joo.
 24 Aapo: joo.

Esimerkissä (5) riveillä 01, 02 ja 07 Saara puhuu kokoustilan hajusta. Hajuun liittyvä keskustelu ei liity kokouksen asiasisältöön. Rivillä 08 Aapo aloittaa oman puheenvuoronsa yksittäisellä *eli*-partikkelilla, mutta itse puheenvuoro jää lopulta Saaran päällekkäispuhunnan takia huomiotta ja täten funktioltaan keskeneräiseksi. Rivien 10–16 puheenvuorot koskevat jälleen kokoustilassa vallitsevaa ikävää hajua. Lisäksi muun muassa Niklaksen puheenvuoro rivillä 11 ja Saaran puheenvuoro rivillä 14 sisältävät ympäristöä korkeammalta lausuttuja lyhyitä lausumia.

Riviltä 17 alkaen Aapo pyrkii palauttamaan keskustelun kokouksen asiasisältöön aloittamalla puheenvuoronsa *eli + passiivi* -rakenteella ja ehdottamalla sääntömuutoksia esitettäväksi syyskokoukselle nykyisessä muodossaan *hyväksyä*-verbin passiivimuotoa *hyväksyttää* käyttäen. Rivillä 17 Aapo lausuu *eli + passiivi* -alkuisen puheenvuoronsa ympäristöä selvästi suuremmalla äänenvoimakkuudella ja lähes välittömästi edellisten naurua sisältävien puheenvuorojen päätteeksi. Rivien 18–22 puheenvuorojen aikana esiintyy kuitenkin vielä runsaasti päällekkäispuhuntaa Aapon *eli + passiivi* -alkuisesta puheenvuorosta huolimatta. Aapon puheenvuoro jää siten keskustelun näkökulmasta osittain takalalle. Aapon *eli + passiivi* -alkuisen puheenvuoron jälkeen Saara myötäilee kuitenkin Aapon ehdotusta sääntömuutosten hyväksymisestä rivillä 23. Aapo niin ikään vastaa Saaran *joo*-puheenvuoroon omalla *joo*-puheenvuorollaan ja keskustelu jatkuu lopulta muiden asioiden tiimoilta.

Esimerkin (5) keskustelutilanteessa esiintyy kokouksen sisällön kannalta irrelevanttia keskustelua, joka ilmenee osittain myös runsaana päällekkäispuhuntana. Kokouksen normeihin kuuluu tavallisesti se, että kokoukseen osallistuvilla on omat puheenvuoronsa. Puheenvuorojen aikana vain vuorossa oleva jäsen puhuu, joten esimerkiksi (5) esiintyvä keskustelu on kokouksen näkökulmasta sekä norminvastaista että irrelevanttia toimintaa. Esimerkin (5) keskustelutilanne on siitäkin kiinnostava, että Aapon ensimmäinen kokouksen asiasisältöön palauttava *eli*-puheenvuoro epäonnistuu päällekkäispuhunnan takia. Aapon puheenvuoro rivillä 08 jää siis huomiotta. Aapo pyrkii palauttamaan kokouksen keskustelun sääntömuutosten käsittelyyn rivillä 17 käyttämällä suurempaa äänenvoimakkuutta ja kokonaista puheenvuoronalkuista *eli + passiivi* -rakennetta. Puheen piirteillä, voimakkuudella ja painotuksilla puhujan onkin yleisesti mahdollista korostaa tärkeänä pidettyjä asioita (Voutilainen 2016: 265).

Kokouskeskustelu on vielä Aapon puheenvuoronkin aikana aiheeseen liittymätöntä, mutta *eli + passiivi* -rakenne toimii tässä esimerkissä selkeänä yrityksenä palauttaa kokouskeskustelu takaisin käsiteltävään aiheeseen. Puheenaiheeseen palauttavan funktion taustalla on myös nähtävissä joitakin implisiittisen ehdotuksen piirteitä (ks. Niemetmaa 2021: 31–36). Kokouksen puheenjohtajana toimiva Aapo käyttää implisiittistä ehdotusta palauttaessaan kokouskeskustelua takaisin kokouksessa käsiteltävään asiaan. Implisiittinen ehdotus toimii ikään kuin ”huomionkohdistimena”, jonka kautta Aapo kysyy muiden kokouksessa läsnä olevien mielipidettä tietystä kokouksen sisältöön liittyvästä asiasta.

Esimerkissä (5) puheenjohtaja lausuu *eli + passiivi* -rakenteen *eli*-partikkelin tai passiiviverbin tavallista suuremmalla äänenvoimakkuudella silloin, kun kokouskeskustelu on vaarassa keskeytyä jonkin asiaan kuulumattoman seikan takia. Äänenvoimakkuuden ja -korkeuden prosodisten piirteiden säätely liittyykin usein niin sanottuun vastatoimintaan, jonka perimmäisenä tarkoituksena on korostaa tietyn puheenvuoron itsenäisyyttä suhteessa edellisen puhujan puheenvuoroon (Stevanovic 2016a: 117). Puheenaiheeseen palauttavissa puheenvuoroissa on esimerkissä (5) havaittavissa tällaista vastatoimintaan viittaavaa tapahtumaa.

Vastatoiminta viittaa tässä yhteydessä siihen, että kokouksen puheenjohtaja pyrkii katkaisemaan edellisen puheenaiheen korostaen itsenäisellä puheenvuorollaan käsiteltävään asiaan palaamista. Puheenjohtajana toimiva Aapo ei myöskään itse osallistu esimerkin (5) aikana asiasisältöön kuulumattomaan keskusteluun. Esimerkiksi Aapon puheenvuoro rivillä 17 ei koske kokoustilän hajua, vaan sääntömuutosten hyväksymistä. Tämä havainto tukee ajatusta Aapon pyrkimyksestä pitää yllä asiaankuuluvaa kokouskeskustelua ja jättää irrelevantti keskustelu taka-alalle. Puhetoiminnoltaan esimerkin (5) *eli + passiivi* -puheenvuorossa on siten kyseessä esimerkiksi ”päätöksenteko” tai ”aiheeseen palautus”.

3.2.3. Kokoava vastaus

Tässä alaluvussa jäsentelen *eli + passiivi* -rakenteen roolia **kokoavan vastauksen** funktiossa. Kokoavan vastauksen sisältävän puheenvuoron tehtävänä on todeta, tuoda ilmi tai vetää yhteen kokouksessa jo ennalta päätettyjä asiakokonaisuuksia. Esimerkissä (6) yhdessä päätettyä toimea sanoitetaan uuteen muotoon yhteenvedon ajatuksella *eli + passiivi*

-rakennetta hyödyntäen. Puhetoiminnoltaan kyseessä on täten esimerkiksi ”kokoava vastaus” tai ”yhteenvedo”.

Esimerkissä (6) käsitellään saapuneita jäsenpalautteita sekä jäsenpalautteisiin koottuja vastauksia. Esimerkin (6) keskustelussa on mukana Aapon lisäksi Niklas ja Lotta.

Esimerkki (6)

01 Aapo: ↓joo. (0.13) mut ↑laitetaanko t(u)ota (.)
 02 nämä jäsenistölle näitten kysymysten kanssa vai (0.26)
 03 koo- ö- (0.21) kootut (0.44) öö vastaukset.=
 04 Niklas: =kysymyste (0.20) tai s- (0.19) niin ku (0.18) kanssa.
 05 (0.29)
 06 Niklas: koko pompsi.
 07 Aapo: selvä.
 08 (0.30)
 09 Lotta: °eli mitä.°
 10 Aapo: mt .hhhh **eli** (0.13) ↑lähetetään
 11 (2.46)
 12 Aapo: vast- aa tai tuota annetut vasta- a- tai kysymykset
 13 vastauksineen (0.50) jäsenistölle
 14 (1.21)
 15 Aapo: .hhhhhhhhh
 16 (1.01)
 17 Aapo: kokouksessa esitetyssä muodos<saan.>
 18 (0.96)
 19 Aapo: ((rykäisee))
 20 Tapani: typ- typot korjattuna.
 21 (0.34)
 22 Aapo: ni.

Esimerkissä (6) käsitellään jäsenpalautteita. Rivien 01–03 aikana Aapo kysyy hallituksen muilta jäseniltä mielipiteitä jäsenpalautteisiin vastaamisesta. Riveillä 04–06 Niklas vastaa lähes välittömästi Aapon esittämään kysymykseen. Rivillä 07 Aapo vuorostaan huomioi Niklaksen vastauksen yksinkertaisella ja hieman sanan lopusta painotetulla *selvä*-puheenvuorollaan. Rivillä 09 kokouksen sihteerinä toimiva Lotta kysyy *eli mitä* -puheenvuorollaan kokoavaa päätöstä pöytäkirjaan kirjoitettavista asioista. Rivien 10–17 aikana Aapo vastaa Lotalle *eli + passiivi* -alkuisella puheenvuorollaan ja toteaa kokoavasti aikaisemmin yhdessä sovitun päätöksen. Rivillä 10 Aapo lausuu myös *lähetetään*-passiiviverbin hieman muuta ympäristöä korkeammalta ja viimeistä tavua painottaen. Sanojen ja lauseiden painotuksilla onkin yleisesti mahdollista vaikuttaa puheen kielelliseen ymmärrettävyyteen (Stevanovic 2016a: 101) ja siihen, mihin asioihin keskusteluun osallistuvien on

syytä kiinnittää erityistä huomiota (Stevanovic 2016a: 106). Aapon puheenvuoro riviltä 10 alkaen toimii täten kokoavana vastauksena Lotan rivillä 09 esittämään kysymykseen.

Lotan kysymys rivillä 09 ja Aapon kokoava vastaus riveillä 10–13 ovat siis keskenään vieruspareja. Rivien 14 ja 16 lyhyiden taukojen jälkeen Aapo täydentää itse omaa puheenvuoroaan rivillä 17. Rivillä 20 Tapani vuorostaan täydentää Aapon puheenvuoroa lyhyellä kommentilla ”*työjen korjaamisesta*”. Tapani myötäilee siten omalla puheenvuorollaan Aapon aikaisempaa vastauspuheenvuoroa. Lopuksi Aapo myötäilee Tapania rivin 22 lyhyellä *nii*-puheenvuorollaan. Esimerkissä (6) Aapon *eli + passiivi*-puheenvuoroon siis ei reagoida esimerkiksi kysymyksenä. Kokoavan vastauksen funktiossa toimiva vastauspuheenvuoro on itsenäinen kokoava ja aikaisempia puheenvuoroja yhdistävä kokonaisuus.

Eli + passiivi -rakenne toimii esimerkin (6) tilanteessa selostavana ja toteavana puheenvuorona, mikä myötäilee osaltaan *eli*-partikkelin perinteistä funktiota selittävän virkkeen aloittavana parafrasina (VISK 2008 § 1031, VISK 2008 § 801). Esimerkin (6) rakenne ei siten itsessään ”tee” kokouksen näkökulmasta käsin mitään konkreettista, vaan toteaa jonkin asian tai toimen tapahtuvaksi puheaktiteoriassa määritellyn konstatiivin tavoin (vrt. performatiivi). Varsinainen päätös on esimerkin keskustelutilanteessa jo tehty, mutta *eli + passiivi* -puheenvuoro toteaa yhdessä sovitun ääneen toistaen. Rakenteen tehtävä on siten vastauksena toistaa tai muotoilla toisin sanoin jokin yhdessä sovittu asia.

3.3. Yhteenveto

Olen jakanut funktioiden pääryhmät kahteen kategoriaan. Tutkimukseni funktioista **jäsennysfunktio** kuvaa sitä, kuinka *eli + passiivi* -rakenteen tarkoituksena on toimia kokouksessa rakenteellisena jäsennyksenä. Jäsennysfunktio voi täten esimerkiksi toimia jonkin kokouskohdan avauksena tai lopetuksena, nimenomaan jäsentävänä siirtymänä. **Sisältöfunktio** edustaa nimensä mukaisesti *eli + passiivi* -rakenteen sisällöllistä, etenkin päätöksentekoon pohjautuvaa merkitystä. Sisältöfunktiossa *eli + passiivi* -rakenne on kokouksen institutionaalisen sisällön kannalta keskeisessä roolissa.

Sisältöfunktion alakategorioita olen eritellyt kolme kappaletta. **Toteamuksen ja kysymyksen** funktiot edustavat *eli + passiivi* -rakenteen roolia nimenomaan sekä toteamuksen että kysymyksen tehtävissä. **Puheenaiheeseen palauttamisen** funktio korostaa *eli + passiivi* -rakenteen kykyä toimia keskustelua ohjailevana ja puheenaiheeseen palauttavana lausumana. Viimeinen eli **kokoavan vastauksen** funktio on perimmäiseltä tehtävältään toteava ja yhteenvetävä, kokouksessa todetun pohjalta muodostettu johtopäätös. *Eli + passiivi* -rakenteen funktiot on täten mahdollista jakaa kategorioihin erilaisten tehtävien ja merkitysten perusteella, mutta tärkein havainto on kuitenkin se, että *eli + passiivi* -rakenteen kielitieteelliset funktiot ovat kokouskeskustelussa hyvin moninaiset.

Tämän lisäksi *eli + passiivi* -rakenteen funktiot ovat keskenään hyvin limittäisiä, eikä selkeitä kategorioita ole mahdollista määritellä aukottomasti. Tämä onkin hyvin tyypillistä tutkittaessa kieltä tai sen käyttöä. Kategorioiden tai tässä tapauksessa funktioiden limittäisyys kertoo osaltaan kielen muovautuvuudesta, tulkittavuudesta sekä puhekontekstin merkityksestä. Kategorioiden muovautuvuuden lisäksi on syytä korostaa *funktio* käsitteen merkitystä tutkimuksessa. Valitsin funktion käsitteen kuvaamaan *eli + passiivi* -rakenteen vuorovaikutuksellisia tehtäviä, mutta tutkimuksen edetessä havaitsin myös *funktio*-termin ongelmallisuuden. Toisaalta olisikin ollut mielekästä perehtyä tutkimuksessani myös siihen, olisiko *funktio*-käsitteen tilalle sopinut jokin parempi termi kuvaamaan *eli + passiivi* -rakenteen tehtävää osana kokouksen vuorovaikutusta. Tätä vastakkainasettelua olisikin siksi hedelmällistä tarkastella lisää jatkotutkimuksessa.

Eli + passiivi -rakenteen funktiot myötäilevät pohjimmiltaan sekä *eli*-partikkelin että *passiiviverbin* itsenäisiä funktioita. Tutkimukseni perusteella kokoamani funktiot pohjautuvat osaltaan *eli*-partikkelin ja *passiiviverbin* puhekielisiin tehtäviin. Myös käytettävällä verbillä ja sen passiivimuodolla on suuri vaikutus funktion kokonaismerkitykseen. Kiinnostavaa on tästä syystä myös passiiviverbin käyttö *me*-pronominin puhekielisenä varianttina. Passiivivia käytetään *eli + passiivi* -rakenteessa puhekielisenä *me*-muodon vastineena, minkä lisäksi *me*-pronomini itsessäänkin on hyvin tavallinen instituution edustajan puheen piirre (ks. Drew & Heritage 1992: 30–31; Drew & Sorjonen 1996: 97–98).

4. PUHEENJOHTAJAN AUKTORITEETTI

Käsittelen tässä luvussa sitä, miten kokouksen puheenjohtajan käyttämä *eli + passiivi* -rakenne ilmentää puheenjohtajan tilanteista auktoriteettia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Tilanteeseen auktoriteettiin pohjautuva analyysi jää kandidaatintutkielman rajallisuuden takia valitettavan pintapuoliseksi, mutta on kuitenkin syytä mainita muutamia keskeisimpiä tutkimuksessani esiin nousseita seikkoja.

4.1. Auktoriteetista yleisesti

Auktoriteetti on perinteisesti sellainen henkilö, jolla on esimerkiksi roolinsa tai asemansa puolesta käsky- tai vaikutusvaltaa muihin henkilöihin. Esimerkiksi harrastejärjestön puheenjohtajalla on jo roolinsa puolesta hallussaan tietynlainen tilanteinen auktoriteettiasema. Auktoriteettiaseman erottaakin muun muassa pakottamisesta se, että vallankäytön kohde hyväksyy vallankäyttäjän eli auktoriteetin oikeuden rooliinsa. Toisin sanoen henkilö ei voi olla auktoriteetti ilman muiden yksilöiden hyväksyntää. (Stevanovic 2016b: 211–212.) Tutkimusaineistossa harrastejärjestön puheenjohtaja on todennäköisesti valittu tehtävänsä äänestyksen avulla, joten tällaisen puheenjohtajan voi olettaa olevan auktoriteettiasemaansa varta vasten valittu yksilö.

Sosiaalipsykologi John Turner (2005) onkin jaotellut vallankäytön erilaisiksi ilmenemismuodoiksi juuri pakottamisen, suostuttelun ja auktoriteetin (Stevanovic 2016b: 211). Auktoriteetin valta eroaa muista vallan ilmenemismuodoista esimerkiksi siten, että auktoriteetti ei tarvitse valtansa ylläpitämiseksi pakottamista tai suostuttelua, vaan valta on omaksuttu muulla tavoin. Erityiseksi auktoriteetin merkityksen tekee kuitenkin auktoriteetin kyky vaikuttaa sanattomasti tai sanallisesti vuorovaikutustilanteen osallistujiin tai heidän toimiinsa.

Keskusteluanalyttiselle tutkimukselle on tyypillistä tarkastella nimenomaan vuorovaikutustilanteissa ilmenevää tilanteista auktoriteettia. **Tilanteinen auktoriteetti** tarkoittaa nimensä mukaisesti auktoriteettia, joka vaihtelee vuoro vuorolta ja tilanne tilanteelta valitsevaa vuorovaikutustilannetta ja sen rakenteita myötäillen.

4.2. Auktoriteetin ilmeneminen aineistossa

Eli + passiivi -rakenteen funktioiden analysoimisen lisäksi on ollut kiinnostavaa huomata se, miten *eli + passiivi* -rakenne toimii vuorovaikutustilanteissa osana kokouksen puheenjohtajan auktoriteettia. Rakenteen merkitystä ja roolia pohdittaessa onkin jälleen syytä erottaa yleinen auktoriteettiasema tilanteisesta eli tilanteen mukaan muovautuvasta auktoriteetista. Kokouksen puheenjohtajalla on roolinsa tähden auktoriteettiasema, mutta suurimmassa osassa kokouksen vuorovaikutustilanteista ilmenee niin sanottua **tilanteista auktoriteettia**.

Tutkimustulosten perusteella näyttää siltä, että puheenjohtaja käyttää *eli + passiivi* -rakennetta korostaakseen nimenomaan tilanteista auktoriteettiaan. *Eli + passiivi* -rakenne vaikuttaa aineiston perusteella korostavan puheenjohtajan auktoriteettia silloin, kun siirytään kokoukskohdasta toiseen, tehdään päätöksiä tai palautetaan kokoukskeskustelua takaisin kokouksen puheenaiheeseen. Jäsennysfunktiossa tilanteinen auktoriteetti näkyy siinä, miten muut kokouksen osallistujat suhtautuvat puheenjohtajan jäsentäviin *eli + passiivi* puheenvuoroihin. Muut jäsenet osoittavat joko implisiittistä tai eksplisiittistä hyväksyntää (ks. Niemetmaa 2021: 31–36) puheenjohtajan auktoriteettia kohtaan, sillä he osallistuvat vuorovaikutukseen ja päätöksentekoon institutionaalista protokollaa ja puheenjohtajaa mukaillen.

Sisältöfunktiossa puheenjohtajan auktoriteetti korostuu eteenkin päätöksentekotilanteissa. Yhteistyötä vaativissa päätöksentekotilanteissa auktoriteetin rooli näkyy muun muassa siinä, miten keskustelun osallistujat ottavat kantaa puheena olevaan toimintaan tai toimintaa koskeviin suunnitelmiin (Stevanovic 2016b: 213). Siitä syystä esimerkiksi päätöksentekoon tähtäävän kysymyksen funktiossa *eli + passiivi* -rakenne korostaa puheenjohtajan roolia kokousta ja päätöksentekoa johtavana hahmona. *Eli + passiivi* -rakenne toimii täten auktoriteettia korostavana välineenä, jonka avulla kokouksen puheenjohtaja osoittaa tai korostaa omaa tilanteeseen sidonnaista auktoriteettiaan. *Eli + passiivi* -rakenteessa on siten kokonaisuudessaan kyse nimenomaan tilanteisen auktoriteetin välineestä. Kokouksen puheenjohtajan auktoriteettia olisi ollut mielekäästä tutkia tarkemmin osana *eli + passiivi* -rakenteen analyysia. Tämä jää kuitenkin tässä vaiheessa tulevaisuuden jatkotutkimuskohteeksi.

5. PÄÄTÄNTÖ

Tässä luvussa kokoan vielä tarkemmin yhteen keskustelunanalyttisin keinoin saavutettuja tutkimustuloksia sekä suhteutan niitä osaksi laajempaa kielitieteellistä kokonaisuutta. Olen kandidaatintutkielmassani tutkinut harrastejärjestön puheenjohtajan käyttämää *eli + passiivi* -rakennetta. Olen keskittynyt kuvaamaan *eli + passiivi* -rakenteen erilaisia funktioita osana kokouksen puheenjohtajan puheenvuoroja. Samalla olen suhteuttanut funktioita kokouksen kokonaisvuorovaikutukseen vertailevalla otteella.

Tutkimusaineistonani on kestoltaan 43 minuuttia ja 17 sekuntia pitkä kokousvideo, jossa tarkasteltava *eli + passiivi* -rakenne ilmenee puheenjohtajan puheenvuoroissa yhteensä kahdeksan kertaa. Esimerkeikseni valitsin näistä puheenvuoroista kuusi. Tavoitteenani on ollut saada tutkimuksen avulla vastaus johdantoluvussa asettamalleni tutkimuskysymykselle:

1. Millaisissa eri funktioissa *eli + passiivi* -rakenne toimii kokouksen puheenjohtajan kielessä?

Olen saamieni tutkimustulosten perusteella jakanut *eli + passiivi* -rakenteen funktiot kahden pääryhmään sen mukaan, millaisessa tehtävässä ne ovat kokouksen puheenjohtajan puheenvuoroissa. Nämä pääryhmät ovat nimeltään **jäsennysfunktio** ja **sisältöfunktio**. Olen jakanut sisältöfunktion vielä tarkempiin alakategorioihin, joita ovat **toteamus ja kysymys, puheenaiheeseen palauttaminen** sekä **kokoava vastaus**. Tutkimukseni osoittaa pohjimmiltaan sen, että *eli + passiivi* -rakenteella on puheenjohtajan kielessä monia erilaisia vuorovaikutuksellisia tehtäviä.

Saavuttamiani tutkimustuloksia puoltavat yleisellä tasolla monet keskustelunanalyttiset tutkimukset sekä niiden pohjalta muodostetut keskustelunanalyysiin pohjautuvat teoriat. Tutkimusprosessini tarkasta ja huolellisesta toteutuksesta huolimatta on kuitenkin syytä vielä lopuksi arvioida saavuttamiani tutkimustuloksia kriittisesti. Ensimmäiseksi on hyvä muistaa, että tutkimukseni on toteutettu ainoastaan yhden hieman yli 43 minuutin videoaineiston pohjalta. Laaja-alaisempien yleistysten tekemiseksi *eli + passiivi* -ilmiötä olisi syytä tutkia laajemmassa mittakaavassa suuremman aineiston avulla. Suuremman aineistoon myötä voitaisiin myös paremmin sulkea pois yksilöllisen puhettavan vaikutus tutkimustuloksiin. Aineistoni ja tutkimukseni perusteella on vaikea sanoa, onko

puheenjohtajan käyttämän *eli + passiivi* -rakenteen taustalla tämän oma puhetapa vai jokin laajempi ja yleisempi rakenne. Paremman yleistettävyyden tähden *eli + passiivi* -rakennetta olisi mielekästä tutkia myös muista kokous- tai vuorovaikutustilanteista.

Tämän lisäksi tutkimukseni tuloksia on syytä tarkastella kriittisesti siksikin, että *eli + passiivi* -rakenteen tutkimus on keskittynyt ainoastaan puheenjohtajan esittämiin puheenvuoroihin. Puheenjohtajan lisäksi muutkin jäsenet käyttävät *eli + passiivi* -rakennetta omissa puheenvuoroissaan. Tästä syystä on haasteellista sanoa, onko *eli + passiivi* -rakenteen rooli tilanteisen auktoriteetin osoittimena sidoksissa ainoastaan puheenjohtajan rooliin. Lisätutkimusten avulla voitaisiin selvittää, toimiiko *eli + passiivi* -rakenne auktoriteetin osoittimena myös muiden kuin puheenjohtajan puheenvuoroissa.

Lisätutkimuksen avulla olisi mahdollista myös tutkia sitä, kuinka toimivia muodostamani funktiot todellisuudessa ovat. Erilaisten esimerkkien tai kokonaan eri aineiston avulla voisi hahmottaa muitakin *eli + passiivi* -rakenteen vuorovaikutusfunktioita. Erityisen kiintoisa jatkotutkimuskohde voisikin olla tutkimus, jossa selvitettäisiin, ilmeneekö *eli + passiivi* -rakennetta muidenkin kokousten puheenjohtajien kielessä. Tämän lisäksi voisi olla hedelmällistä tarkastella sitä, miten paljon tämä mahdollisesti muuallakin toistuva *eli + passiivi* -rakenne vaihtelee puhujan tai puhetilanteen mukaan. Vastaavanlainen jatkotutkimus auttaisi oman tutkimukseni tavoin selittämään institutionaalisessa vuorovaikutuksessa vaikuttavia vuorovaikutusrakenteita, mikä vuorostaan tukisi ymmärrystä kielen ja vuorovaikutuksen kokonaisdynamikasta.

LÄHTEET JA LYHENTEET

- DREW, PAUL – HERITAGE, JOHN 1992: Analyzing talk at work: an introduction. – Paul Drew & John Heritage (toim.), *Talk at work. Interaction in institutional settings* s. 3–65. Cambridge University Press, Cambridge.
- DREW, PAUL – SORJONEN, MARJA-LEENA 1996: Institutional dialogue. – Teun van Dijk (toim.), *Discourse: a multidisciplinary introduction* s. 92–118. Sage, Lontoo.
- FRICK, MARIA 2019: Oulun yliopiston Kikosa-kokoelma. Oulun yliopisto.
<http://urn.fi/urn:nbn:fi:csc-kata20190315143424155015>. (9.9.2022).
- HAKULINEN, AULI 1998a: Johdanto. – Liisa Tainio (toim.), *Keskustelunanalyysin perusteet* s. 13–17. Tampere: Vastapaino.
- HAKULINEN, AULI 1998b: Vuorottelujäsennys. – Liisa Tainio (toim.), *Keskustelunanalyysin perusteet* s. 32–55. Tampere: Vastapaino.
- HAKULINEN, AULI 2016: Lauserakenteet. – Melisa Stevanovic ja Camilla Lindholm (toim.), *Keskustelunanalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* s. 122–142. Tampere: Vastapaino.
- HEIKKINEN, VESA 2007: *Kielen voima*. Helsinki: Gaudeamus.
- JYLHÄNLEHTO, REETA 2021: *Jäsentehtävästä kieltäytyminen kokouskeskustelussa*. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- JYLHÄNLEHTO, REETA 2022: ”Emmää ehkä koska”. *Erimielisyyden osoittaminen kokouskeskustelussa*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- KANGASHARJU, HELENA 2001: Keskustelunanalyysi kokousten ja neuvottelujen tutkimuksessa. – Mia Halonen ja Sara Routarinne (toim.), *Keskustelunanalyysin näkymiä* s. 185–207. Kieli 13. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- KO = Kielitoimiston ohjepankki: *Konjunktiot: eli, elikkä*.
<http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/selaus/1507/ohje/629> (11.10.2022).
- KO = Kielitoimiston ohjepankki: *Passiivi: aloitetaan tästä*.
<http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/ohje/340> (22.10.2022).
- LINDHOLM, CAMILLA – STEVANOVIC, MELISA 2016: Sanat. – Melisa Stevanovic ja Camilla Lindholm (toim.), *Keskustelunanalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* s. 79–99. Tampere: Vastapaino.
- LINDHOLM, CAMILLA – STEVANOVIC, MELISA – PERÄKYLÄ, ANSSI 2016: Johdanto. – Melisa Stevanovic ja Camilla Lindholm (toim.), *Keskustelunanalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* s. 9–30. Tampere: Vastapaino.

- NIEMETMAA, SALLA 2021: *Myötämielisyyden osoittaminen ehdotuksia kohtaan yhdistysten hallitusten kokouksissa*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- PERÄKYLÄ, ANSSI 1998: Institutionaalinen keskustelu. – Liisa Tainio (toim.), *Keskustelunanalyysin perusteet* s. 177–203. Tampere: Vastapaino.
- PERÄKYLÄ, ANSSI – STEVANOVIC, MELISA 2016: Kehollinen läsnäolo. – Melisa Stevanovic ja Camilla Lindholm (toim.), *Keskustelunanalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* s. 32–46. Tampere: Vastapaino.
- PIIPPO, IRINA 2016: Kielen kuva. – Irina Piippo, Johanna Vaattovaara ja Eero Voutilainen, *Kielen taju. Vuorovaikutus, asenteet ja ideologiat*. e-kirja s. 31–93. Helsinki: Art House.
- PIIPPO, IRINA – VAATTOVAARA, JOHANNA – VOUTILAINEN, EERO 2016: Koskaan et muuttua saa. – Irina Piippo, Johanna Vaattovaara ja Eero Voutilainen, *Kielen taju. Vuorovaikutus, asenteet ja ideologiat*. e-kirja s. 94–155. Helsinki: Art House.
- RAEVAARA, LIISA 1998: Vierusparit – Esimerkkinä kysymys ja vastaus. – Liisa Tainio (toim.), *Keskustelunanalyysin perusteet* s. 75–92. Tampere: Vastapaino.
- RAEVAARA, LIISA – RUUSUVUORI, JOHANNA – HAAKANA, MARKKU 2001: Institutionaalinen vuorovaikutus ja sen tutkiminen. – Johanna Ruusuvuori, Markku Haakana ja Liisa Raevaara (toim.) *Institutionaalinen vuorovaikutus. Keskustelunanalyttisiä tutkimuksia*. s. 11–38. Tietolipas 173. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- RAJATALO, IDA 2021: *Puheenjohtajan esittämät kysymykset ja niiden funktiot kokouskeskustelussa*. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- RUUSUVUORI, JOHANNA 2016: Katse. – Melisa Stevanovic ja Camilla Lindholm (toim.), *Keskustelunanalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* s. 47–62. Tampere: Vastapaino.
- STEVANOVIC, MELISA 2016a: Prosodia. – Melisa Stevanovic ja Camilla Lindholm (toim.), *Keskustelunanalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* s. 100–121. Tampere: Vastapaino.
- STEVANOVIC, MELISA 2016b: Sosiaaliset rakenteet. – Melisa Stevanovic ja Camilla Lindholm (toim.), *Keskustelunanalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* s. 200–221. Tampere: Vastapaino.
- TURNER, JOHN 2005: Explaining the nature of power: A three-process theory. – *European Journal of Social Psychology* 35:1, s. 1–22.

- VATANEN, ANNA 2016: Keskustelunanalyttinen tutkimusprosessi. – Melisa Stevanovic ja Camilla Lindholm (toim.), *Keskustelunalyysi. Kuinka tutkia sosiaalista toimintaa ja vuorovaikutusta* s. 312–330. Tampere: Vastapaino.
- VATANEN, ANNA 2022: Keskustelunalyysi. – Teoksessa Jaana Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/teoreettis-metodologiset-
viitekehukset/keskustelunalyysi/](https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/teoreettis-metodologiset-viitekehukset/keskustelunalyysi/) (1.11.2022).
- VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2008: *Ison suomen kieliopin verkkoversio*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos. URN:ISBN:978-952-5446-35-7. <https://kaino.kotus.fi/visk/etusivu.php> (3.11.2022).
- VITTANIEMI, ELINA 2020: *Kokouskeskustelun palauttaminen käsiteltävään aiheeseen. Puheenjohtajan kehollinen toiminta*. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- VOUTILAINEN, EERO 2016: Paha puhe. – Irina Piippo, Johanna Vaattovaara ja Eero Voutilainen, *Kielen taju. Vuorovaikutus, asenteet ja ideologiat*. e-kirja s. 242–290 Helsinki: Art House.

LIITE

Esimerkkien litteroimisessa käytetyt merkit.

.	laskeva intonaatio
,	tasainen intonaatio
?	nouseva intonaatio
↑	seuraava sana lausuttu ympäristöä korkeammalta
↓	seuraava sana lausuttu ympäristöä matalammalta
siis	äänteen tai tavun painotus
<joo>	hidastettu jakso
>joo<	nopeutettu jakso
e::i	äänteen venytys
°joo°	ympäristöä vaimeampaa puhetta
JOOH	kovaäänistä puhetta tai huutoa
.hhh	sisäänhengitys
hhh	uloshengitys
.just	sana lausuttu sisäänhengittäen
he he	naurua
j(h)oo	sana lausuttu nauraen
mi-	sana jää kesken
[	päällekkäispuhunnan alku
]	päällekkäispuhunnan loppu
(.)	mikrotauko (kesto alle 0.2 sekuntia)
(0.4)	tauco ja sen pituus sekunnin kymmenesosina
=	kaksi puhunnosta liittyy toisiinsa tauotta
(tai)	sulkeiden sisällä epäselvästi kuultu jakso tai puhuja
(--)	jakso, josta ei ole saatu selvää
((taputtaa))	litteroijan kommentteja ja selityksiä